

3-2003

Nieuwsbrief

FODOK

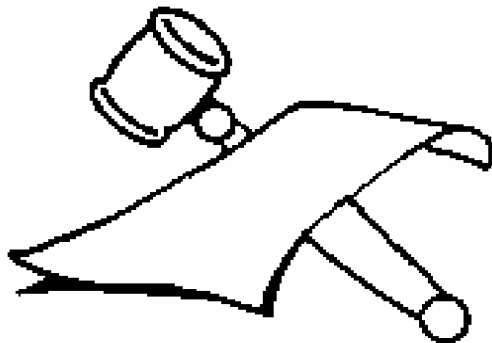
Verlag Gezinsdag

Wat vindt u allemaal in deze Nieuwsbrief

Wat vindt u allemaal in deze Nieuwsbrief	2
Van de voorzitter	3
Even voorstellen: Frans Eikhout	3
Een allemachtig prachtige FODOK-Gezinsdag!	5
De workshops op de gezinsdag 2003	6
1: Ingrijpend anders, omgaan met (dreigend) agressief gedrag	6
2: Communicatie	7
3: Seksualiteit	8
4: Lezen met je kind	8
5: Wat maakt het onderscheid?	9
6: Dove kinderen in het regulier onderwijs in Engeland	10
7: Hoe tolk ik voor mijn kind?	11
8: Project <i>Doof zijn</i> voor de basisschool	12
9: Kinderen met een Cochleair Implantaat op de J.C. Ammanschool	12
10: Waar zitten die vlinders nu eigenlijk?	13
11: Zelfbeeld / identiteit van dove jongeren	14
12: Ervaringen van dove en ernstig slechthorende jongeren	15
13: Leerlinggebonden financiering (De Rugzak)	16
Agenda	17
Oudercursus Positief omgaan met kinderen	18
Wie doet en denkt mee?	18
Webtips:	19
Colofon	19

Van de voorzitter

Deze FODOK Nieuwsbrief staat bol van de bijdragen over de Gezinsdag die de FODOK op 8 november jongstleden in Tiel georganiseerd heeft. Die dag was een groot succes. De opkomst - zo'n 560 mensen - was groot, het programma was gevarieerd. Volop koffie, fris, broodjes en fruit. Veel interessante informatiestands. Een heus doe-het-zelf-circus voor de kinderen. Een verrassende boottocht voor de pubers. Veel belangwekkende workshops voor de ouders. En overal gelegenheid om oude bekenden weer eens te spreken en nieuwe bekenden te maken. Toen al die mensen zo voldaan naar huis gingen, werd bij herhaling gevraagd om weer zo'n dag.

Ook op deze plaats willen wij de organisatoren van deze Gezinsdag bedanken: Rob en Marianne de Jong, Frans en Marian Eikhout, Bram en Ada Melse en Angela Kroon, zij hebben geweldig werk geleverd! Die dank geldt overigens al diegenen die hebben bijgedragen aan het welslagen van deze dag en daar hoorde u als deelnemer ook bij. Zeer bedankt mensen, het was minstens zo goed als we gehoopt hadden!

Toine van Bijsterveldt

Even voorstellen: Frans Eikhout

Adviseur van de FODOK en actief lid van de Gezinsdag-commissie en nog steeds niet van plan om van een "welverdiende rust te genieten":

Jullie hebben geen doof kind. Hoe en waarom ben je bij de FODOK terechtgekomen?

Toine van Bijsterveldt kende mij van KPN en wist dat ik ging stoppen met mijn werk. Hij vroeg me of ik belangstelling had om de fondsenwerving voor de FODOK te doen. Na een gesprek met Rita Bruning, oud-voorzitter van de FODOK, heb vrijwel meteen ja gezegd omdat ik vond dat ik in m'n vrije tijd best eens wat voor anderen zou kunnen gaan doen en omdat het mij zeer aansprak wat Toine en Rita over de FODOK vertelden.

Wat wist je van doofheid voor je FODOK-tijd en wat is nu voor jou de essentie van doofheid?

Ik wist net zoveel van doofheid als de gemiddelde Nederlander, dat is dus bar weinig. Nu is voor mij de essentie dat doofheid een enorm communicatieprobleem veroorzaakt. Het is goed om er een beetje aan mee te werken dat dit probleem voor de betrokkenen en hun directe omgeving in z'n consequenties beheersbaar is.

Wat was je "gewone" werk en wat voor functie vervul je bij de FODOK?

Bij KPN heb ik met heel veel plezier allerlei managementfuncties in meerdere werkvelden uitgevoerd zowel op het hoofdkantoor als in de regio en nu werk ik dus aan de fondsenwerving voor de FODOK.

Wat heeft de Gezinsdag voor jou betekend?

Met heel veel plezier hebben mijn vrouw Marian en ik deel uit gemaakt van het organisatieclubje voor de gezinsdag. We hebben binnen het team prima samengewerkt en het geeft veel voldoening te merken dat de deelnemers veel aan de Gezinsdag hebben gehad. Ook gaf het een kick om te merken dat de sponsors die we hebben benaderd zo positief hebben gereageerd.

Wat waren voor jou hoogtepunten en wat was het moeilijkst?

Het was jammer dat we 's ochtends problemen hadden met de geluidsinstallatie, op een moment dat onze aandacht eigenlijk nodig was voor andere zaken. Daardoor liep het begin minder soepel dan we hadden gepland. Grote rampen heeft dit gelukkig niet veroorzaakt. Voor het overige is de dag prima verlopen.

Waar hebben ouders en kinderen het meeste aan op zo'n Gezinsdag?

De kinderen en jongeren hebben zichtbaar genoten van hun spel en gesprekken met elkaar. De ouders zullen veel opgestoken hebben in de workshops, maar zeker ook van hun onderlinge gesprekken.

Waarom zijn jij en Marian zo gek dat jullie dit doen, terwijl je ook gewoon van je pensioen zou kunnen genieten?

Mede door het werk voor de FODOK en wat we voor UNICEF doen, genieten Marian en ik met volle teugen van ons vervroegd pensioen. Dat hopen we uiteraard nog een tijd vol te houden!

Een allemachtig prachtige FODOK-Gezinsdag!

Impressies van Cora de Jonge

Wat een opkomst, wat een mensen! Met 565 waren we naar Tiel gekomen, zaterdag 8 november 2003. Een bonte stoet van baby's in buggy's, kleuters, peuters, ouders, pubers, scouts die ons al de weg wezen naar de parkeerplaats, kinderleiding met shirt en pet, de harde kern van de organisatie, de toneelspelers, de tolken, de sprekers en de sjouwers met kratjes van hun eigen organisatie.

Voor mij als moeder van een dove zoon van 13 was de binnenkomst een feest der herkenning. Fijn om zoveel bekenden weer terug te zien, soms na jaren. Zoveel handen geschud en regelmatig een gebarengroet op afstand. Zelf opgeschoven in de tijd van jonge moeder toen, naar nu, blijft het me ontroeren die kleine dove kinderen te zien met hun ouders en hun inzet om elkaar te begrijpen. Een feestelijk gevoel be kroop me en zou de hele dag bij me blijven.

Toine van Bijsterveldt, de voorzitter van de FODOK, nam in zijn welkomstwoord de stand van zaken in het kort door. Wat bij mij vooral is blijven hangen is zijn verslag van het gebrek aan politieke wil in Den Haag om de Nederlandse Gebarentaal nou eens eindelijk te gaan erkennen, ondanks de vele lobbies bij de kamerleden. En natuurlijk het gebrek aan menskracht waar de FODOK mee kampt om al haar werk te kunnen blijven doen; een oproep aan ouders om zich te gaan inzetten...

Het inhoudelijke gedeelte van het programma was een vraaggesprek met twee taalkundigen: Marjolein Buré en Nini Hoiting over taalverwerving. De kern van taalverwerving is en blijft: een goed aanbod, veel oefening en goede feedback. Kinderlijk eenvoudig eigenlijk, maar wat een grote opgave voor ouders die bij nul moeten beginnen! Er werd veel meer verteld door de spreeksters over taalverwerving van dove kinderen, maar dat was misschien een wat te technisch verhaal voor deze brede groep ouders. Niet iedereen vond het even interessant, merkte ik. In de pauze, met heerlijke koffie en een koekje (geschonken door de Hema, wat leuk!!) hoorde ik nog meer mooie verhalen: een opa die alle broodjes had gegeven en een groenteboer en een fruitteler die voor de overdaad aan Betuwse appels en peren hadden gezorgd. En die fantastische mensen van de scouting die zoveel werk verzetten.

De eerste workshop die ik bezocht was die van moeder en dochter over tolken voor je kind: hoe integreer je twee talen in een gezin? De boodschap was vooral: tolk zoveel je maar kunt opbrengen, ook al is het nog zo lastig en vermoeiend. Een mooi en vrolijk verhaal van een mooie moeder-dochter-relatie.

De tweede workshop zat bomvol. Drie jonge doven vertelden hun levensverhaal. En zo iets kan een mens niet genoeg horen: zelfbewuste mensen die vertelden over hun weg naar volwassenheid in relatie tot hun doofheid. Er zijn me een paar 'grote momenten' bijgebleven: in een paar uur doof geworden door een infectie en daar achter komen doordat je de radio op zijn hardst draait en niets meer hoort.... Of: zo goed kunnen praten dat je steeds moet uitleggen dat je toch echt doof bent en dus niets hoort ook al lijkt het anders.

Deze zelfbewuste jonge dove mensen bieden mij een belangrijk tegenwicht tegen de onrust die mij, als ouder van een doof kind, soms kan bekruipten...

De dag werd afgesloten met alle ouders in de hal van de school en alle vrijwilligers op het podium: een enorm aantal witte T-shirts naast mekaar. Met dank aan iedereen en een groot applaus voor zoveel goede en vrolijke inzet. Daarna hebben we nog even in het circus gekeken waar kinderen en ouders met rode clownsneuzen zich vermaakten met te kleine fietsjes, hoepels, kegels, evenwichtsbalken en wat al niet. Een mooie boel, dat FODOK-circus.

Moe, blij en voldaan en zeer trots op de FODOK dat het weer gelukt is om zo'n grootse dag te organiseren, vertrokken we om nog even langs oma te gaan. "Hoe was jouw dag, oma?" "Rustig."

De workshops op de gezinsdag 2003

Wie kiest voor een workshop, mist weer andere. Opdat u weet wat u gemist heeft, treft u hierna de verslagen van de workshops aan. Deze zijn voor een belangrijk deel door presentatoren of deelnemers gemaakt; de redactie heeft met het oog op lengte en eenduidigheid soms tekstueel ingegrepen. Voor nadere informatie kunt u altijd contact opnemen met de redactie.

Workshops t.b.v. ouders van meervoudig gehandicapte doven

1: Ingrijpend anders, omgaan met (dreigend) agressief gedrag

Cees Braaf en Hans van den Hoek (Gemiva-SVG Groep)

Het doel van deze workshop (die als enige anderhalf uur in beslag nam) was: inzicht krijgen in ontstaan, signaleren, voorkomen en hanteren van agressie.

Allereerst werden situaties met agressie uit de eigen praktijk geïnventariseerd en ingedeeld in drie categorieën: het gevoel dat bij agressie hoort, het gedrag en de uitingsvorm.

Bij het ontstaan van agressie is er sprake van drie stadia: de assertieve fase, de agitatiefase en de agressiefase. De assertieve fase biedt ruimte om te onderhandelen. In de agitatiefase gaat het om structureren, grenzen stellen en keuzemogelijkheden bieden. Bij agressief gedrag is fysiek ingrijpen vaak onvermijdelijk, maar dan bij voorkeur zacht en niet bedreigend. Hierbij spelen houding en afstand t.o.v. de cliënt / je kind ook een rol, deze kunnen ook angst of boosheid oproepen. Het is belangrijk om in je handelen dan zo weinig mogelijk prikkels en dreiging mee te geven. En ook moet je je goed realiseren in welke fase jijzelf zit.

Tot slot werden nog enkele technieken geoefend, met name om los te komen wanneer je vastgepakt wordt.

2: Communicatie

Juliette Spies (Weerklank)

In deze workshop werd de aanwezigen informatie gegeven over Weerklank, het wooncentrum voor mensen met een verstandelijke en auditieve of communicatieve handicap in Amsterdam. Op Weerklank staat Totale Communicatie zowel bij het wonen als bij het werken in het activiteitencentrum centraal. Inmiddels is Weerklank een kenniscentrum op het gebied van Totale Communicatie, medewerkers van het team Ambulante zorg geven ook adviezen en ondersteuning aan ouders en andere organisaties.

Iedere cliënt op Weerklank heeft een eigen zorg- en dienstverleningsplan, waarbij de nadruk ligt op communicatieve mogelijkheden en sociaal-emotionele ontwikkeling. Bij de uitwerking van dit plan wordt gekeken op welk niveau de cliënt kan worden aangesproken. Hierbij houdt de begeleiding zoveel mogelijk rekening met de verstandelijke ontwikkeling, de communicatieve mogelijkheden en het gedrag. Er wordt gestreefd naar zoveel mogelijk betrokkenheid van de gehele sociale omgeving.

Juliette toonde verschillende middelen waarmee taal gevisualiseerd kan worden. Er werd gevraagd waarom Weerklank-gebaren niet altijd overeen komen met NGT (Nederlandse gebarentaal). Dit heeft te maken met het feit dat binnen de Weerklank-gebaren nog niet gewerkt wordt met de meest recente versie van NGT (Staböl). Daarnaast zijn sommige gebaren voor Weerklank-cliënten te ingewikkeld om te leren en/of te maken.

3: Seksualiteit

Marieke Berends (Hoeve Boschoord)

Marieke Berends werkt als trainer / psychosociaal therapeut bij De Kersenboom, Hoeve Boschoord. Er wordt daar gewerkt met het competentiemodel, dit is gericht op het leren van vaardigheden en (dus) op het vergroten van de mogelijkheden van de cliënten, in relatie tot hun ontwikkelingsniveau. Doof verstandelijk gehandicapten hebben een vaardigheidstekort en dus minder draagkracht. Daarom kunnen ze minder draaglast aan. Vaak is er sprake van een blijvende kwetsbaarheid. Gewone taken zijn al vaak te belastend, daarom moet laag ingestoken worden. Soms lijken ze informatie wel te herkennen, maar dit houdt niet in dat ze die informatie ook op inhoud begrijpen. Als je dan als opvoeder gaat aandringen ("je begrijpt het best") ervaren ze dat als verbaal geweld en slaan ze dicht. Waar moet je op letten bij het geven van seksuele voorlichting:

- Het kind zelf moet het tempo bepalen.
- Werk aan één vaardigheid tegelijk.
- Zorg voor zo min mogelijk storende factoren.
- Probeer zoveel mogelijk te visualiseren.
- Laat voorbeeldgedrag zien.
- Maak duidelijke gebaren.
- Vraag alles terug.
- Leg emoties altijd uit, gebruik ook mimiek.
- En het allerbelangrijkste: geef duidelijk aan waarom iets is zoals het is. Dat geeft duidelijke informatie, je benoemt zo normen en waarden, je bent dan minder stellend (en toont dus meer respect) en versterkt het leerproces.

Naar aanleiding van een voorbeeld van een van de aanwezigen over haar zoon, die zich niet aan bepaalde afspraken hield, stelde Marieke: als je in de gewone dagelijkse dingen de confrontatie niet aangaat, je eigen grenzen niet aangeeft, leren deze kinderen niet wat wel en niet mag en kan. Thuis impliceert natuurlijk warmte en gezelligheid, maar daarbij horen ook grenzen en duidelijkheid. Ouders moet op zoek naar welke grenzen bij hen passen.

Overige workshops

4: Lezen met je kind

Marjolein Buré

Lezen is belangrijk om informatie over de wereld te verzamelen, om in de maatschappij te kunnen participeren; lezen is belangrijk voor je sociale en emotionele ontwikkeling en ook voor je weerbaarheid.

Je hebt nogal wat nodig om dat moeilijke lezen, die moeilijke taal, onder de knie te krijgen, zoals kennis van gesproken taal en kennis van de wereld. Je moet een relatie tussen tekens en taal kunnen leggen en taalregels kunnen toepassen, je moet figuurlijk taalgebruik kunnen begrijpen.

Marjolein gaf veel tips:

- Laat zien dat lezen begerenswaardig is.
- Wees zelf een rolmodel als lezer en als schrijver.
- Lees voor wanneer je maar kunt.
- Moedig je kind aan om te lezen en te schrijven bij zoveel mogelijk activiteiten.
- Kies boeken die jij en je kind allebei leuk vinden.
- Geef je kind de gelegenheid het verhaal goed te volgen (laat je kind het boek rustig bekijken, beantwoord vragen).
- Leg verband tussen het geschreven woord en het gebaar.
- Gebruik alle expressieve middelen die je hebt tijdens het voorlezen.
- Als het kind zelf leest, corrigeer dan nooit fouten die de betekenis van het verhaal niet verstoren en help wanneer dat nodig is.
- Een verhaal hoeft niet letterlijk, woord voor woord, begrepen te worden.
- Praat over het verhaal, leg verbanden tussen het verhaal en eigen belevenissen en laat je kind voorspellingen doen over wat er in het verhaal kan gaan gebeuren.
- Speel het verhaal uit, praat over het verhaal.
- Lees een verhaal steeds weer voor als je kind er om vraagt, belangrijk voor de taalontwikkeling.
- Laat lezen en communiceren jou en je kind vooral plezier bezorgen.

5: Wat maakt het onderscheid?

Freke Bonder (EffathaGuyot, Haren)

De nieuwe wet op het Speciaal Onderwijs is bedoeld om de (school)keuzevrijheid van ouders te verruimen. Met een positieve indicatie kunnen ouders kiezen voor een speciale school of voor een reguliere school met begeleiding (die betaald wordt uit een leerlinggebonden budget, het zg. rugzakje).

In dit kader werd het Experiment Dovenonderwijs Oost-Nederland uitgevoerd. De discussienota *Wat maakt het onderscheid* was het resultaat

van dit experiment; een van de conclusies was dat het onderwijs aan kinderen met hoorverliezen zich door zou moeten ontwikkelen in de richting van maximaal flexibel, volwaardig tweetalig onderwijs, dat voor alle kinderen toegankelijk en doelmatig is. Dit geldt dus ook voor kinderen met CI, die zo maximaal kunnen profiteren van de communicatiemogelijkheden. Voor hun ouders is het belangrijk om in overleg met deskundigen te weten te komen wat ze wel en niet van een CI mogen verwachten en wat de ontwikkelingsmogelijkheden in brede zin voor hun kind zijn. En natuurlijk hebben alle ouders veel informatie nodig bij het maken van een schoolkeuze:

Wat hebben verschillende scholen te bieden en wat juist niet? Van tweetalig onderwijs wil je weten hoe de school omgaat met beide talen. Voor regulier onderwijs moet je weten of Nederlandstalig onderwijs *voldoende toegankelijk* is voor je kind.

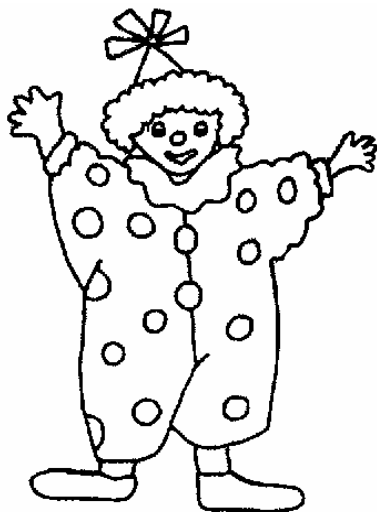
Hoe hangen keuzes nu en in de toekomst met elkaar samen?

Waar moet je rekening mee houden bij de keuze van voortgezet onderwijs?

Bijvoorbeeld: vindt je kind voldoende aansluiting bij zijn leeftijdgenoten? In de puberteit en adolescentie is het immers van wezenlijk belang dat je goed kunt communiceren met je vrienden.

Waar haal je als ouders je informatie en wat is de betekenis ervan?

Als ouder moet je je bewust zijn van je eigen motieven in de keuzes die je voor je kind maakt. Welke keuze je ook maakt, het zal een bepaalde inzet vragen: veel hulp bij het regulier onderwijs, gebarentaal goed kunnen beheersen bij de keuze voor tweetalig onderwijs. En wat vind je belangrijker: schoolse vaardigheden of sociale en emotionele ontwikkeling? En: in hoeverre laat je ruimte voor je kind om later ook zijn eigen keuzes te kunnen maken?

6: Dove kinderen in het regulier onderwijs in Engeland

Renée Heineman (Bosschool)

Sinds 1947 integreren Engelse dove kinderen in het reguliere onderwijs. Er zijn slechts enkele doveninstituten in Engeland. In het begin van de jaren negentig, toen Renée onderzoek deed naar leesresultaten bij dove

kinderen, werd de integratie op veel verschillende manieren vorm gegeven. Soms betrof het één doof kind op een horende school, soms meerdere, met of zonder ambulante begeleiding, met of zonder tolken. Vaak was er een soort dovenunit bij een school. Eind jaren negentig bleek uit een groot onderzoek dat de onderwijskwaliteit slecht was. Docenten waren niet geschoold in het les geven aan dove kinderen: 70% van de docenten wist bijvoorbeeld niet hoe dove kinderen moesten leren lezen. De conclusie na 50 jaar integratie in Engeland: de communicatie en daarmee het gevaar van isolatie blijft het grootste probleem. Een reguliere school moet er echt voor gaan om dat probleem te kunnen oplossen. Het onderwijs aan dove en slechthorende kinderen blijft maatwerk. Is er voldoende communicatie, redt het kind het sociaal-emotioneel, is de leerkracht goed toegerust, zijn er extra faciliteiten, kan het kind omgaan met een zeker isolement, zijn er voldoende identificatiemogelijkheden?

Ook in Nederland heeft de politiek geen zicht op wat leerkrachten extra moeten weten en kunnen, willen reguliere scholen aan dove kinderen kwalitatief goed onderwijs kunnen bieden. Dat vraagt veel tijd en investeringen. Anders gaat het mis.

Het pleidooi voor maatwerk geldt echter ook voor de doveninstituten.

Daar zou meer gekeken moeten worden naar de behoeften en de mogelijkheden van het kind. Er is meer differentiatie nodig zoals bijvoorbeeld: NGT als eerste taal of meer NmG, verschillende trajecten voor het leren lezen voor snelle en langzame lezers enz.

7: Hoe tolk ik voor mijn kind?

Carla Böckling en Roos Stellaard

Het was heerlijk om de ervaringen van een moeder met een dove dochter zo spontaan te horen. Zij hebben immers dezelfde problemen gehad als wij. Ze gaven geen pasklare oplossingen maar konden wel aangeven waar het uiteindelijk toe leidt. Alle ups en downs zijn aan bod gekomen.

Neem het gesprek aan tafel onder het eten. Jammer, maar er is geen pasklare oplossing. Ook het tolken voor je kind bij belangrijke gebeurtenissen. Dat kan heel goed zijn maar ook problemen geven. We hebben leuke voorbeelden gehoord. Van groot belang was: vat niet altijd alles kort samen, maar probeer ondertussen mee te gebaren. Misschien bevordert je anders op die manier het zwart-wit denken.

Tip: verdiep je in de dovencultuur en zoek anderen op!!!!

(verslag: Petry van Engelen en Frits van Dijk)

8: Project *Doof zijn voor de basisschool*

Annelies van der Eijk (NGc)

De workshop *NGT-les in de buurt* kon helaas niet doorgaan.

Annelies van der Eijk vertelde in plaats daarvan over het project over doof zijn voor horende basisschool kinderen.

Het Nederlands Gebarent centrum heeft voor horende kinderen in de bovenbouw van de basisschool lesmateriaal ontwikkeld over doof zijn. Met dit materiaal krijgen de kinderen in 4 lessen van 90 minuten zicht op wat doof zijn betekent en wat oorzaken van doofheid kunnen zijn. Daarnaast oefenen ze met gebaren, vingerspellen, spraakafzien en leren ze enkele zinnetje gebaren die nodig zijn in een kennismakingsgesprek. Tenslotte kan er een vijfde les aan het project worden toegevoegd, waarin de kinderen met dove volwassenen of kinderen hun kennis in de praktijk kunnen brengen.

Het materiaal bestaat uit een set van 30 leuke werkboekjes, een docentenhandleiding, oorkondes voor de kinderen en een videoband met opdrachten. In de docentenhandleiding staan o.a. adressen van dovenwelzijnsstichtingen. Deze organisaties kunnen naar dove mensen verwijzen die de leerkracht kunnen helpen bij het geven van de lessen of die zich willen laten interviewen in de vijfde afsluitende les. Het totale lespakket kost 50 euro en kan bij het Gebarent centrum worden besteld. (info@gebarentcentrum.nl).

9: Kinderen met een Cochleair Implantaat op de J.C. Ammanschool

Kika Meereboer en Sonja Jansma (Ammanschool)

Een item over onderwijs aan kinderen met een CI moet wel veel vragen, onduidelijkheden en discussies gaan oproepen, zowel bij ouders als bij de presentatoren, zelf onderwijsgevend. In een prettige sfeer werd er met elkaar gestoeid over de volgende punten:

- Er (b)lijkt op dit moment (soms) een hiaat te bestaan tussen de medische wereld en het onderwijs. Ouders worden soms geïnformeerd over de schooltoekomst van hun kind door artsen, terwijl deze, vanuit hun discipline, niet voldoende op de hoogte zijn van de inhoud van het onderwijs en de daartoe benodigde taalvaardigheid.
- Het is belangrijk om in de gaten te houden of de gesproken taalvaardigheid van een kind al voldoende is om complexe talige instructie te kunnen volgen. Deze zogenaamde instructietaal is veel abstracter en vraagt veel meer taalvaardigheid dan de taal die een kind thuis al spelend, etend, kwebbelend bezigt.
- Taal speelt een rol in de identiteitsontwikkeling, het zich vrij kunnen uiten, het begrijpen van anderen en bij een groep horen ook. Het

aanbieden van zowel NGT als Nederlands kan kinderen met een CI in de gelegenheid stellen om zelf te kiezen met welke groep (of beide) zij zich willen verbinden.

Meer dan een aanzet tot uitwisselen en verder denken heeft deze workshop niet kunnen zijn: men kwam tijd tekort! Het gesprek waren zo intensief dat deelnemers en workshopgevers de koffie en thee voorbij hebben laten gaan.

10: Waar zitten die vlinders nu eigenlijk?

Mariën Hannink (FODOK)

De workshop *Vlinders in je buik?? Onzin!!!* kon helaas niet doorgaan. In plaats daarvan sprak Mariën Hannink met de ouders over seksuele voorlichting en vorming aan dove kinderen en jongeren.

Wat wil je als ouder je dove kind duidelijk maken in dit opzicht:

- hoe je gevoelens en grenzen bij een ander kunt herkennen, erkennen en respecteren
- hoe je je eigen gevoelens en grenzen kunt aangeven en bewaken
- wat normen en waarden, leeftijdsadequate gedragscodes zijn
- weerbaarheid
- een heel klein beetje bloemetjes en bijtjes: de techniek is, vergeleken bij al die ingewikkelde sociale codes, het makkelijkst om te begrijpen (maar niet om uit te leggen....)

Het gesprek kwam al gauw op het soms “andere” gedrag van dove pubers en op hoe je daar als ouders mee zou kunnen omgaan:

- Dove jongens van 12 jaar die maar bleven knuffelen met bv. broertjes en zusjes, ook als die duidelijk aangaven dat niet op prijs te stellen: wat is acceptabel, waarom kunnen sommige dove jongeren het **nee** van een ander niet accepteren?
- Dove vriendjes en vriendinnetjes die elkaar al van jongs af kennen en nog steeds (op 12-jarige leeftijd) met z'n tweeën (jongen + meisje) bij elkaar willen slapen en soms met elkaar willen douchen: mag dat en kan dat?
- Het uitgebreide gezoen en geknuffel als de internaatskinderen voor het weekend naar huis gaan: wanneer is dit nog leuk en acceptabel: wanneer wordt een grens overschreden?

Pasklare antwoorden waren er niet, vaak riep de ene vraag de andere op.

N.B.: Naar aanleiding van de vragen uit deze workshop is door de FODOK een korte notitie opgesteld die, vergezeld van een aantal vragen, gestuurd is naar professionals in dovenonderwijs, -zorg en –hulpverlening en naar een aantal ouders. Ook uw reactie is welkom! Wie deze notitie (onder de titel *Gewenst of ongewenst, gepast of ongepast*) met de vragen wil ontvangen, kan dat melden, via post of e-mail, bij de redactie.

11: Zelfbeeld / identiteit van dove jongeren

Alie Slot (EffathaGuyot, Haren)

Een gevoel van identiteit wordt hier gezien als: gevoel van gelijkblijvendheid en continuïteit, men voelt zich in verschillende omstandigheden en op verschillende tijdstippen dezelfde persoon; verleden, heden en toekomst worden ervaren als een zinvol samenhangend geheel en men voelt erkenning en waardering vanuit zijn sociale omgeving.

Op basis van onderzoek van Erikson, Marcia en Ridgeway worden de volgende conclusies getrokken:

- Doofheid zal geïntegreerd moeten worden in de persoonlijkheid / identiteit van de dove jongere en ook vanuit de omgeving is waardering en erkenning noodzakelijk voor deze eenheid.
- Dove jongeren moeten standpunten t.o.v. doofheid kunnen vormen en veel exploratiemogelijkheden krijgen (dovenwereld, dove leeftijdgenoten, dove medewerkers).
- Een positieve binding met doofheid lijkt te leiden tot psychisch welbevinden en beter in staat zijn tot positieve contacten met zowel doven als horenden.
- Accepteren dat je doof bent staat tegenover te doen alsof je horend bent. Dit laatste lijkt gedoemd te mislukken, je krijgt nooit alles mee, je kunt vaak niet gelijkwaardig meedoen. Vertrouwen verliezen in mensen lijkt het logische gevolg.

Voor dove jongeren op het VSO in Haren, waar voor tweetalig onderwijs is gekozen, betekent dit:

- Doofheid is een belangrijke dimensie van je identiteit.
- De school erkent en waardeert deze eenheid.
- De school moet exploraties stimuleren / mogelijk maken.
- De dove jongeren moeten een gelijkwaardige plaats kunnen innemen in de schoolgemeenschap, waarin communicatie, taal en informatie toegankelijk is.
- School en jongeren werken aan een stevige basis.

12: Ervaringen van dove en ernstig slechthorende jongeren

Jacco Hes, Saskia Jissink en Viktor Tans

Voor deze workshop was heel veel belangstelling: de ervaringen van deze jongeren en volwassenen kunnen ouders immers helpen bij het maken van keuzes voor hun dove kind.

Jacco Hes is doof geboren. Hij heeft 5 jaar lang op de Ammanschool in Amsterdam gezeten, totdat zijn ouders besloten hem in Sint-Michielsgestel oraal onderwijs te laten volgen aan het toenmalige Instituut voor Doven (nu Viataal). Na zijn diploma daar heeft hij diverse opleidingen gevolgd en banen gehad (o.a. in de tuinbouw), maar na 10 jaar koos hij voor het onderwijs, afgelopen februari studeerde hij af aan het HBO. Nu volgt hij weer een andere opleiding: management in de lerende organisatie.

Sinds een jaar of vier werkt hij als leraar NGT en Dovencultuur op Viataal. Achteraf realiseren zijn ouders en hij zich dat ze beter hadden kunnen kiezen voor tweetalig onderwijs, dat was voor iedereen beter geweest.

Vroeger had hij veel horende vriendjes, nu heeft hij vooral Dove en slechthorende vrienden; zijn horende vrienden beheersen NGT.

Veel slechte ervaringen heeft hij niet gehad in verband met zijn doofheid. Soms zijn horende mensen alleen onwetend, denken bijvoorbeeld dat dove mensen niet kunnen autorijden of werken of ze denken dat dove mensen zelig zijn. Heel moeilijk vond hij het voeren van een sollicitatiegesprek, omdat hij eerst van alles over zijn doofheid moest uitleggen.

Saskia werd op haar 10de jaar door ziekte doof. Zij bleef gewoon het regulier onderwijs volgen en communiceerde veel d.m.v. briefjes, het handalfabet en spraakafzien. Voor haar omgeving bleef zij goed te verstaan omdat zij al sprak en een volledige taalontwikkeling had doorgemaakt voordat zij doof werd. Haar ambulante begeleider op de HAVO nodigde haar op een gegeven ogenblik uit om eens in het dovenonderwijs te komen kijken. Daar liep ze een paar dagen rond en besloot toen dat ze ook gebaren wilde leren. De kinderen op de dovenschool konden zo snel met elkaar communiceren, dat wilde zij ook. Op haar 17de kreeg Saskia een CI. Ze vindt het heerlijk dat ze weer meer hoort. Alleen blijft het erg moeilijk voor haar om in een groepje met meer dan drie personen de communicatie te volgen. Ook vindt ze het vermoeiender als ze in een horende omgeving verkeert. Saskia heeft nog steeds contact met horende vrienden.

Viktor is doof aan één oor en heeft een verlies van 80dB aan zijn andere oor. Hij volgde slechthorendenonderwijs en ging daarna naar een reguliere MAVO. In het begin ging dat goed, maar gaandeweg werd het contact met zijn horende klasgenoten minder, hij voelde zich alleen. Daarom besloot hij,

in overleg met zijn ouders, dovenonderwijs in Groningen te volgen. Daar beleefde hij zijn "Gouden Eeuw". Hoewel hij eerst moest leren gebaren, ging het contact met de andere leerlingen hem veel beter af en ook het leren ging beter, hij doet nu HAVO. Zijn vader beaamt hoe belangrijk die overgang naar het dovenonderwijs was, hij ziet in de toegankelijke communicatie het essentiële verschil.

13: Leerlinggebonden financiering (De Rugzak)

Margreet van Oudheusden (CG-raad)

Onder de noemer "ouders als partners" konden de aanwezige ouders aangeven waarover ze wat wilden horen. Er werd besloten aandacht te besteden aan informatieverschaffing en aan ervaringen van ouders.

De vier doelstellingen van de Leerlinggebonden financiering zijn: positieversterking van de ouders, bevordering van integratie, uniformeren van de toegang tot het speciaal onderwijs en het behoud en de uitbouw van de expertise binnen het speciaal onderwijs

Het laatste deel van de workshop werd besteed aan het bespreken van ervaringen van de aanwezige ouders.

Het Handtheater kreeg met *Kan jij een ei?* jong en oud, doof en horend, mee. "Iedereen heeft zijn eigen kwaliteiten" was de boodschap, een betere aanzet voor de Gezinsdag konden we ons niet wensen.

Agenda

- 23 januari 2004 Van 10 tot 16 uur, organiseert de FODOK in Utrecht een denk- en doedag voor diegenen die zich betrokken voelen bij de FODOK. Voor informatie en opgave zie *Wie doet en denkt mee?* (p. 18)
- 3 juni 2004 Van 15.30 tot 21 uur, organiseert de stuurgroep van het MG-familienetwerk *Het andere dove kind* een contactmiddag en -avond voor ouders en andere familieleden van meervoudig gehandicapte doven onder de titel *Een kijkje achter de schermen: anders kijken naar MG-dove kinderen*. Deze gebeurtenis zal plaatsvinden in het mooie Dominicanenklooster in Zwolle.
- 6 november 2004 De FODOK organiseert samen met De Brink, EffathaGuyot en Viataal de eerste landelijke ondercontactdag doofblinden. Nadere informatie over programma en locatie volgt later.

Neonatale gehoorscreening heeft veel consequenties voor ouders en kind. Wie kan zijn of haar ervaringen melden, wie heeft tips en afraders voor andere ouders en wellicht voor professionals)? Graag uw verhaal naar de redactie van de FODOK Nieuwsbrief.

Wie heeft (positieve en/of negatieve) ervaringen met het Rugzakje (Leerlinggebonden Financiering)? Wat vindt u prettig, wat loopt helemaal mis en hoe zou u het zelf willen organiseren? Laat anderen meedelen in uw ervaringen, schrijf naar de redactie.

Oudercursus Positief omgaan met kinderen

Orthopedagogen Joke Hoogeveen en Annelies van der Eijk starten op donderdagavond 8 januari, in het gebouw van EffathaGuyot-zorg, Jan Tooropstraat 1 in Amsterdam, weer een nieuwe cursus voor ouders van dove en slechthorende kinderen: *Positief omgaan met kinderen*. Deze cursus biedt opvoedingsvaardigheden en nieuwe ideeën voor de omgang met je kinderen, waarbij uitgegaan wordt van datgene wat een kind al goed doet.

De kosten voor de cursus bedragen € 50,- euro per gezin, dat is inclusief cursusmateriaal. Voor meer informatie en voor het aanvragen van een inschrijfformulier kunt u bellen of e-mailen naar: Annelies van der Eijk (020 6836710) en Joke Hoogeveen (020 6179366); e-mail: eijk@xs4all.nl.

Wie doet en denkt mee?

Op vrijdag 23 januari 2004, van 10 tot 16 uur, organiseert de FODOK in Utrecht een denk- en doedag voor diegenen die zich betrokken voelen bij de FODOK. Op die dag willen wij gezamenlijk onze verwachtingen en doelen voor de komende jaren formuleren in een ontspannen atmosfeer. Daarnaast willen wij concrete activiteiten in gang zetten om deze doelen te bereiken.

Ook u bent van harte welkom op deze dag. Indien u op 23 januari wilt meedoen en -denken, verzoeken wij u onderstaande strook in te vullen en voor 3 januari terug te sturen naar de FODOK. U kunt natuurlijk ook mailen naar fodok@wxs.nl. Begin januari ontvangt u dan nadere informatie.

✂-----

Ja, ik kom / wij komen* op vrijdag 23 januari 2004 naar de FODOK-dag in Utrecht:

Naam / namen:

Adres:

Postcode en woonplaats:

Telefoonnummer en e-mailadres:

Graag **voor 3 januari a.s.** sturen naar:
FODOK, Postbus 754, 3500 AT Utrecht

* Omcirkelen wat van toepassing is

Webtips:

Op internet is zeer veel informatie te vinden over doofheid en de gevolgen daarvan. Deze keer websites van groepen die aan de gezinsdag meewerkten. Talkinghands was er niet bij maar past in dit overzicht.

www.handtheater.nl

De website van de theatergroep die op de gezinsdag een opvoering gaf van *Kan jij een ei?*

www.circuskristal.nl

De website van de groep die aan het kinderprogramma meewerkte.

www.talkinghands.nl

Zó kun je ook gebaren.

Colofon

De *FODOK Nieuwsbrief* is een uitgave van de Nederlandse Federatie van Ouders van Dove Kinderen en verschijnt drie maal per jaar voor leden van de FODOK.

Redactie:

Toine van Bijsterveldt
Rik Jaspers
Mariën Hannink (eindredactie)

Redactie-adres:

FODOK
Postbus 754
3500 AT Utrecht
m.hannink@fodok.nl